

Spor med Jugoslavijo in sovjetskim blokom narašča

Tito je zagrozil, da bo ustavil izvoz v Rusijo in ostale države Kominforme ter se naslonil na zapad. Pogajanja v Moskvi na mrtvi točki

Beograd.—Maršal Tito je zagrozil, da bo Jugoslavija pričela izvažati surovine v zapadno Evropo, če bodo dežele Kominforme "kršile trgovske pogodbe."

Tito, ki je govoril pred parlamentom, je dejal, da bo Jugoslavija prisiljena podvesti te korake, da dobi "z druge strani" surovine, katere tako nujno potrebuje. Dalje je dejal, da to ne ugaja "mnogim državam", katere pričakujejo, da bo Jugoslavija še nadalje vir surovin za njihove industrije.

Jugoslavija se je odločila izkoristiti vsa svoja naravna bogastva, kar je v nasprotju "z njihovimi nasveti", ker ima dovolj železne rude in lahko tudi proizvaja neko količino koksa, je dejal Tito. Bilo bi neumno, če bi izvažali baker, boksit in aluminij, nato pa ga uvažali v drugi obliki.

Dalje je jugoslovanski premier navedel statistiko izvoza v Sovjetsko unijo in države v sovjetskem bloku. Od skupnega jugoslovanskega izvoza v l. 1948 je dežela izvozila v imenovane države 72% bakra, 62% antimonija, 59% svinca, 97.3% kositra, 72% živega srebra in 100% železne rude.

Zadnje leto je bilo najtežje za Jugoslavijo, vzlic temu pa je bil gospodarski načrt izvršen 100.4-odstotno, dasiravno je morala dežela vsled gospodarskega pritiska proizvajati nekatere predmete, ki jih ni poprej proizvajala.

Skupni jugoslovanski proračun za l. 1949 znaša 161,000,000,000 dinarjev, to je za 37,000,000,000,000 več kot lani.

Tito je tudi omenil, da bo proračun za obrambo v l. 1949 precej višji, in sicer iz razloga, ker je potrebno izboljšati orožje in izgraditi vojno industrijo.

Beograd (novejša poročila).—Tukajšnji tujezemski diplomati in politični opazovalci domnevajo, da so jugoslovanska trgovska pogajanja s Sovjetsko unijo na kritični točki. To domnevanje sloni na treh stvareh:

1.) Maršal Tito je včeraj izjavil v parlamentu, da se bo Jugoslavija obrnila k zapadnim kapitalističnim državam za potrebne stroje in da bo ustavila izvoz surovin v države v sovjetskem bloku, če bodo še nadalje kršile trgovske pogodbe in izvajale gospodarski pritisk na Jugoslavijo.

2.) Jugoslavija je pred kratkim podpisala pogodbo z Anglijo in pristala na razne pogoje po pogajanjih, ki so se vršila nad leto dni.

3.) Nekateri jugoslovanski uradniki so izjavili v privatnih pogovorih, da pogajanja z Rusijo za obnovo letne trgovske pogodbe "napredujejo izredno počasi." Dasiravno se pogajanja vrše v Moskvi že dva meseca, od sedaj še ni bilo objavljenih nobenih informacij o njih.

Titova izjava je ena najodkritosrejšnjih, kar jih je bilo še do sedaj podanih o gospodarskih in političnih odnosih Jugoslavije s Sovjetsko unijo in ostalimi državami v sovjetskem bloku. V tej državi je prvič naveden pravi vzrok izključitve Jugoslavije iz Kominforme. Tito je namreč dejal, da Rusija želi, da Jugoslavija zavrne načrte za hitro industrializacijo dežele, kar pomeni, naj dežela ostane v prvi vrsti poljedelska, katere glavna naloga bi bila zalagati države v sovjetskem bloku z živežem in surovinami.

Domače vesti

Obisk

Chicago.—Glavni urad SNPJ je 29. dec. obiskal Simon Trojar, brat Toneta Trojarja, iz Coggon, Iowa, kjer služi kot učitelj.

Nov grob v W. Va.

Davis, W. Va.—Dne 18. dec. je za srčno hibo naglo umrl Andrew Kovach, star 62 let, doma iz St. Petra na Krasu, v Ameriki od 1912, član SNPJ 23 let, sedaj pri društvu 29 na Thomasu. Zapuška žena, štiri hčere, dva sinova, vsi odrasli, nekje v Ameriki brata in sestro, v starem kraju pa sestro.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Po kratki bolezni je v bolnišnici umrl Joseph Vaupeč, star 51 let, doma iz Mirne peči, Dolenjsko, v Ameriki 45 let, član WOW. Tukaj zapuška brata Franka in Lojza in sestro Anno Staut.—V Collinwoodu je umrl John Novish, star 59 let, rojen v Shenandoahu, Pa., član društva 312 SNPJ. Zapuška žena, tri sinove in tri poročene hčere.—V bolnišnici je dalje umrl John Kromar, star 73 let, doma od Dolenje vasi pri Ribnici, v Ameriki 59 let, član ABZ. Žena mu je umrla pred 10 leti. Zapuška poročena hčer in dva sina.—Umrl je tudi John Burns-Pogorenc, član SMZ. Zapuška žena, sina, starše in dve poročeni sestri.

Unije bodo razpravljale o novi delavski federaciji

Zastopniki unij se bodo sestali prihodnji mesec v Londonu

Washington.—Zastopniki Kongresa industrijskih organizacij in angleških unij se bodo sestali prihodnji mesec v Londonu v svrhu razprave o ustanovitvi nove svetovne delavske federacije.

Britski delavski kongres in CIO sta ustanovna člana s sovjetskimi unijami vred Svetovne delavske federacije, ker pa so v tej federaciji sovjeti v večini, je prišlo do nesporazuma med vodstvom federacije in Britskim delavskim kongresom, čigar voditelji so pred kratkim izjavili, če ne bodo mogli počistiti s komunističnim vodstvom v teku enega leta, bodo podvzeli korake za novo svetovno delavsko federacijo.

CIO bodo zastopali v Londonu štirje voditelji: Tajnik-blagajnik Carey, predsednik avtomobilskih unije Reuther, predsednik kavčukarske unije Buckmaster in David McDonald, tajnik-blagajnik unije jeklarskih delavcev. Voditelji CIO so izjavili, da

Elsa Koch naj pride ponovno pred sodišče

Senatni pododsek je mnenja, da nemška zločinka zasluži najhujšo kazen

Washington.—Senatni pododsek, ki je raziskaval zadevo beštijalne nemške zločinke, je izjavil, da so ameriški vojaški predstavniki v Nemčiji naredili resno napako, ker so znižali do smrti zapor Else Koch na štiri leta. Na drugi strani pa so izjavili, da ne bi bilo pravilno, če bi general Lucius Clay popolno spremenil svoj odlok in zvišal njeno kazen.

Da pa bo volk sit in koza cela, senatni pododsek poziva ameriške vojaške oblasti v Nemčiji, naj proti zverini Elsi Koch, ki je dala jetnike dreti iz kož in iz teh izdelovalci senčnike za svetilke, rokavice in podobno, naperi drugo obtožbo, tako da bo prišla ponovno pred ameriško vojaško sodišče. Če pa je to nemogoče, potem pa jo naj sodijo nemška sodišča za zločine proti nemškemu narodu, kajti ta beštija v človeški podobi zasluži najhujšo kazen.

Dovažanje živil po zraku v Berlin traja že pol leta

Berlin.—Zadnje nedeljo je preteklo šest mesecev, odkar zavezniki dovažajo živila v blokirani Berlin po zraku. Skupna teža vsega dovoženega tovora po zraku znaša 700,173 ton, ali povprečno 3,605 ton na dan. Letala so naredila v tem času 96,640 poletov, to je približno 552 poletov na dan.

"Mrzla vojna" bo stala Ameriko 21 milijard!

Washington.—Zedinjene države bodo potrošile v letu 1949 nadaljnje tri milijarde za "mrzlo vojno", kar pomeni, da bo vsota narastla na 21 milijard. To je ogromna vsota, ki jo bodo morali plačati preji ali slej ameriški davkoplačevalci. Če pa se "mrzla vojna" spremeni v "vročo", kakor se je v Grčiji in Kitajski, potem pa bodo stroški toliko večji.

VELEBIZNIS SE NAJ NE TRESE PRED VLADO!

Demokrati so se ohladili za zvišanje novih davkov na previšne dobičke

Washington.—Kongresnik McCormack, kateri bo najbrže demokratski voditelj v spodnji zbornici, se je vrnil v Washington na zaključno zasedanje 80. kongresa in izjavil, naj se velebiznis ne boji nove administracije. Dalje je dejal novinarjem, da bo dala demokratska stranka ljudstvu zdrave in progresivne postavbe v narodnem gospodarstvu.

Med zakonodajalci se širi sentiment, da je treba iti "počasi in pazljivo" glede zakonov, ki se nanašajo na gospodarstvo dežele.

McCormack ni v podrobnostih razpravljajal o postavodajstvu, toda pred njim je izjavil kongresnik Monroney, navadno močan zagovornik administracije, da je proti novim davkom na odvišne dobičke velekorporacij, pač pa je za višje direktne davke na splošne potreščine.

"Previsoki davki na profite bi uničili profitni sistem," je dejal kongresnik Monroney novinarjem. "Toda mi moramo najti novi vir davkov kje drugje, da znižamo zvezni deficit, ki znaša dve milijardi."

Predsednik Truman je predlagal 80. kongresu davke na previšne dobičke, kar je bila glavna točka v njegovem protinflacijskem programu, toda kongres se tako rekoč ni niti zmenil za njegov predlog. Sedaj je važno vprašanje: Ali bo ponovno vprašal kongres za davke na previšne dobičke? Predsednik je namignil, naj se biznis tega ne boji.

Pred 81. kongresom, ki bo pričel z zasedanjem 3. januarja, bodo v glavnem sledeče zadeve:

1.) Hitra obnovitev in ojačanje kontrole nad stanovanji.

2.) Možna uzakonitev kontrole nad materialom, ki ga dežela nima v izobilju, na primer kontrola nad jeklom.

3.) Pregled davčnih zakonov z namenom, da se najdejo nova pota obdavčenja.

Vprašanje je tudi, ali bodo demokrate podaljšali republikanski "prostovoljni" protinflacijski zakon, ali bodo pustili, da se avtomatično razveljavi, pozneje pa prišli pred kongres s svojim

Vojna med Židi in Egipčani se nadaljuje

Obe strani si prisvajata zmage. Židje obstreljavajo Gazo

Tel Aviv, Israel.—Židje obstreljavajo mesto Gazo in vse kaže, da so presekali egiptski obrežni koridor, ki vodi v Gazo. To mesto, ki leži 20 milj severno od egiptovske meje, je sedaj odtrgano od zaledja.

Egiptovsko ministrstvo obrambe pa je javilo, da so egiptanske obrambne linije v Palestini trdne in da je bilo ubitih 500 Židov, ko so egiptске čete odbile napad na Falujo. Na drugi strani pa je dejal besednik izraelske vlade, da je šestdnevna bitka v Negevske puščave skoraj končana in da je bil ujet neki egiptski general.

Paris.—Harold Beely, angleški delegat, je stavil predlog v varnostnem svetu ZN, kateri določa, da morajo Žitje in Egipčani takoj prenehati s streljanjem v južni Palestini in da Židje umaknejo svoje vojaštvo iz Negevske puščave.

Predlog še ni prišel na glasovanje, ker je zastopnik Kanade vprašal za več časa, da dobi navodila od svoje vlade.

zakonskim osnutkom proti inflaciji. Sedajni "prostovoljni" protinflacijski zakon-poteče meseca marca.

Demokrati natiho pozivajo republikance, naj na zadnjem zasedanju kongresa porinejo skoz postavo, ki bi zvišala predsedniku Trumanu plačo s \$75,000 na \$100,000 na leto, kakor priporoča bivši predsednik Hoover.

Organiziranje novega kongresa bo vzelo mesec dni, nakar bodo po obnovitvi stanovanjske kontrole prišle na dnevni red sledeče zadeve: Preklic ali pa revidiranje Taft-Hartleyevega protidelavskega zakona; nadaljnja gospodarska pomoč tujim državam; zvišanje minimalne delavske plače; civilne svobodščine, vključivši zakonski osnutek, ki bi preklkal volilni davek in določal, da je linčanje zvezni zločin itd.

V prvi vrsti na sporedu bo tudi predlog za zvišanje zavarovanja socialne zaščite.

Zapadne države dosegle sporazum o upravi Porurja

Mednarodna oblast bo nadzorovala industrije brez Rusije. Upravo bodo vodile Zedinjene države, Britanija, Francija, Nemčija in bene-luške države

London.—Zapadni zavezniki so se sporazumeli za mednarodno kontrolo industrij v Porurju, katere bo vršila nadzorstvo, da bodo industrije proizvajale samo proizvodnjo za mir.

Do tega odloka je prišlo po šestih tednih pogajanj med zastopniki Zedinjenih držav, Anglije, Francije, Holandske, Belgije in Luksenburške. Mednarodna nadzorstvena komisija se bo imenovala oblast v Porurju. Sovjetska unija ne bo imela sedeža v tej komisiji.

Sporazum dalje določa, da bo imela sedež v upravi te komisije tudi Nemčija, in sicer kakor hitro bo imela svojo zakonito vlado. Nemci bodo imeli tri glaso-ve, prav toliko kot Zedinjene države, Anglija in Francija, dočim bodo imele Holandska, Belgija in Luksenburška vsaka po dva glasa.

Ta mednarodna uprava bo imela posebno industrijsko policijo, katere bo pazila, da ponovno industrije v Porurju ne proizvajajo za vojno industrijo. Vprašanje lastništva industrij v Porurju pa ni bilo rešeno. Francozi zahtevajo mednarodno lastništvo, Britanija deluje na to, da

Učenjaki proti neosnovanim "preiskavam"

Udarili so po odseku, ki se poslužuje histrije

New York.—(FP)—Več kot 400 psihologov in drugih učenjakov je 21. dec. podpisalo pismo, naslovljeno upravnemu odboru univerze Washington, v katerem ga urgirajo, "naj se postavi v obrambo članov fakultete pred histrijo sedanjega časa."

Podpisniki v pismu izražajo globoko zaskrbljenost vsled šikaniranja šestorice profesorjev omenjene univerze, ki so bili predmet preiskav Canwellovega odseka.

Vseh šest profesorjev je bilo obtoženih "žaljenja odseka," ki je preiskoval njihova mišljenja in njihovo privatno življenje. Profesorji niso hoteli pričati pred odsekom, ker so to postopanje smatrali za kršitev ustavnih pravic.

V pismu je rečeno, "da samostojno mišljenje in raziskovanje, ki je bistvo svobodne in demokratske izobrazbe, ne more obstojati v atmosferi strahu in šikaniranja, kakršno rezultira v neosnovanih preiskavah."

Med podpisniki pisma so Calston E. Warne, Harlow Shapley, K. Mather, Douglas H. Lawrence in več drugih prominentnih učenjakov, ki se udeležujejo na univerzah Amherst, Harvard in Yale.

Ogrska zaprla 10 kardinalovih pomočnikov

Kardinal deloval za restavracijo Habsburžanov

Budimpešta.—Notranje ministrstvo je naznanilo, da so mu prišli v roke dokumenti, kateri dokazujejo, da je bil kardinal Mindszenty v vohunski službi. Dalje je ministrstvo naznanilo, da je bilo aretiranih poleg kardinala tudi deset njegovih pomočnikov, ki so visoki duhovniki.

Uradno poročilo tudi javlja, da je kardinal priznal krivdo in izpovedal, da je deloval za restavracijo Habsburžanov. Z Otonom Habsburgom se je sestel meseca junija 1947 v nekem samostanu v bližini Chicago. O tem sestanku sta informirala kardinala Spellmana iz New Yorka in o načrtih za restavracijo Habsburžanov po "tretji vojni".

Egiptanski premier umorjen včeraj

Kairo.—Neki dijak je izvršil včeraj atentat na ministrskega predsednika Mahmouda pašo, ki je bil takoj mrtev. Atentator je oddal nanj pet streliv, nato pa hotel tudi sebi pognati kroglo, a mu je straža preprečila. Morilec je spadal k organizaciji, ki se imenuje Muslimanska bratska zveza. Ta organizacija je kritizirala ministrskega predsednika, da ni vodil dovolj energično vojne proti Židom v Palestini.

Veliki zvon, ki naznanja "srečno novo leto", je treščil v glavo starega leta, ki se oklepa Taft-Hartleyevega zakona, kateremu bje zadnja ura.

138

Na vse načine smo se trudili

V MIRNI USTANAVLJAJO KMETIJSKO OBDELOVALNO ZADRUGO

V Mirni na Dolenjskem je bilo to nedeljo med kmeti veliko razburjenje.

"Kaj vraga si izmišljujete take stvari? Borel, partizani! Kaj nismo tudi mi partizani? Ali jim nismo pomagali s hrano in vsem potrebnim? Zdej pa, kot da so nekaj drugega od nas. Z drugo ustanavljajo, kmetijsko obdelovalno zadrugo. Vrag naj jih pobere, kaj jim je tega treba. So lačni hudiči, brozge iz skupnega kotla! Fej!"

Če bi takrat prišla mimo vdova po padlem Zorku z Griča, ki je dobila na Griču hišico in zemljo šestindesetega leta v last, ali Gracarjev Tone, ki so ga imeli, partizana, vsi radi, ali brkati Golob iz Stana, ki je dobil od agrarne reforme Kastelčevino v Sotli, ali kdo drugi izmed tistih, ki zadrugo ustanavljajo, bi nekateri pljunili predenj.

Popoldne so ti kmetje napolnili sobo krajevnega ljudskega odbora, kjer naj bi se vršil za združni sestanek, se pred združniki. Nestrpnost so se preselili, zbadali drug drugega, se spet vračali in vedno živjeje premlevali stvar, ki jih je pekla. Prišli so z namero, da bodo na ta ali oni način zadrugo razbili, "pametnejše" od združnikov prepričali o vsej nesmiselnosti njihovega početja, in upali, da bodo le našli omahljivce, ki se bodo odrgali od skupnosti, preden se bo rodila.

"Zemljo, zemljo nam bodo vzeli," so kričali kmetje, ki je z njimi namenjavala zadruga lepo mirno zamenjati zemljo, da bi lahko svoja polja razorala široko in razmaknjeno. Ne bliže, pa tudi ne daleč ne bodo imeli kmetje zemlje, ko se bo zamenjava izvršila. Dobili bodo prav tako dobro zemljo, in to šele, ko bodo njive prazne in pripravljene za jesensko oranje.

No, končno so bili tudi bodoči združniki tu. Z njimi je prišel tudi načelnik zadrugskega oddelka in kmetijskega ministristva in član kmetijske-obdelovalne zadruge iz Kočevja. Pred sestankom so se bodoči združniki zbrali v kotlu široke sobe, tik ob svojem delovnem predmetu, ves ostali prostor pa so zavzeli kmetje-privatniki, ki so postajali čedalje bolj glasni in ujecljivi.

"Z očmi bi nas požrli," tako buljijo v nas," je šepnila vdova Zorkova svoji sestri Rezi iz Migovce, ki je tudi namenjavala v zadrugo. "Kakor da bo zdaj konec sveta, ko bomo skupaj delali. Za bo le bolje za nas, verjemi, da bo. Zato tudi sem vse skozi za zadrugo. O, kar naj vpijejo! Kmalu bodo videli, da smo imeli prav. Prosim, bodo, naj sprejememo se nje!"

V nasprotnem kotu pa so kričali: "Ne naj poizkusijo, le naj! Samo se ne bo delalo! Pa so se lenuhi zbrali skupaj, lenuhi!"

Ta očitek je vse združnike zganil. "Odgovori jim, Tone, ki si predsednik! Kaj nismo garanci kakor oni?"

Kot bi odrezal pa je vrisal prenehal, ko je pričel govoriti zastopnik ministristva. Govoril je o dosedanjih zaostalosti našega kmetijstva, primerjal prihodek pri nas s priideli v naprednejših državah, v Sovjetski zvezi, o velikem napredku, ki ga prinaša s seboj zadrugno obdelovanje zemlje. Zdrugniki so njegovo pripovedovanje poslušali z olajšanjem. Iskali so besede, ki bi jo lahko zgrabili in ob njej vse skupaj razbili. Pa je ni bilo. Referat je začel zanimati tudi druge kmetje. Res je bušil smeh, ko je bilo govora o borbi proti moči in suši, o uspešni borbi celo! Ne vrag, ne bog suše ne odvrača, pa bi jo kmet! Neumnost! Z močjo prav tako. Letos je bilo tako mokrotno leto. Vsa pšenica je polegla, pa stori, če moreš kaj! Moli ali preklinja, polegla je, pa amen! Bog pomaga, je že tako moralo biti.

Pa se je oglašil zadrugnik s Kočevskega: "Počakajte, še jaz bom nekaj povedal. Da se boriš s sušo. Pa tudi z močjo se da. Pri nas smo se borili lani s prvo nadlogo, letos pa z drugo in je šlo. Zmagali smo, zadrugniki! Pri nas smo od nekdaj sejali in še sejejo, pšenico osinko. Suša jo uniči, moča pa še bolj. Vsa osinka je bila letos poležala. Mi pa smo posejali tako pšenico, ki

stane in ga z vsem, kar je v zadrugo dal, iz nje izključili. Pa je znova prišel in nas prosil: 'Saj bom delal, vzemite me nazaj v zadrugo. Postal bom drugačen.' Delaj, smo mu rekli, da bomo videli, če misliš resno. Ko boš to dokazal, te sprejmemo. In kaj se je zgodilo? Postal je priden in imamo vanj vsak dan večje zaupanje. Če bo šlo tako naprej, ga bomo spet sprejeli medse."

"To je vse lepo. Jaz pa sem na priliko bolan. In če bi šel s svojo zemljo v zadrugo..."

"Jaz pa stavec, na preužitku. Kako pa z nami? Ali smo za pobiti?" se je oglašil stavec za mizo.

Tovariš iz kmetijskega ministristva je pojasnil: "V zadrugah je to lažje urediti kot pa pri privatnih kmetih. V zadrugi, ki ima mnogo večje dohodke, ker dela načrtno, lahko zagotovijo za delo neposobnim članom enako življenje kot delovnim članom zadruge. Pri nas so zadrugniki uredili stvar tako, da pripisejo ob koncu leta onemoglim toliko delovnih dni kot jih ima srednji delaven človek."

Oglašil se je drug tovariš: "V zadrugi se najde mnogo drobnih lahkih del, ki jih stari ljudje z veseljem opravljajo, in tako po svojih močeh zadrugi koristijo. Bil sem v Makedoniji, v veliki kmetijski-obdelovalni zadrugi Lazarevo polje. Prej so hodili od tam vsi v svet s trebihom za kruhom. V vojni so mnogo prestali. Vdove in partizani, ki so se vrnili iz host, so šestindesetega leta ustanovili kmetijsko obdelovalno zadrugo. V tej zadrugi, ki si je ustanovila tudi mnoga lastna podjetja, sem videl v zadrugi gostinji za pulvom najstarejšega člana zadruge. Prav tako v zadrugi slaščičarni. To delo je lahko in je stari ljudem v zabavo. Nado mestijo pa tiste, ki so sposobni za delo na polju in v zadrugi tovarni tkanin in preprog."

Razgovor je tekel nepriliceno vse do večera in med pogovorom so kmetje prišli že tako daleč, da so pritrjevali: "Seveda, čemu bi metali zadrugnikom polena pod noge. Če je tako, naj delajo za napredek!" Pozno v mraku so se kmetje počasi razšli. Zdrugniki pa so ostali sami, sprejeli zadrugna pravila in si izvolili upravni in nadzorni odbor. Preselili so načrte za rast in napredek svoje zadruge in sklenili: "V pondeljek bomo kosili otavo skupaj in s svojim strojem. Jutri bo lep dan."

Ob koncu nenavadnega leta

(Nadaljevanje s 2. strani.)

sfero. Koliko je v tem načrtu logike, bo pokazala bodočnost. Pokojni angleški ministrski predsednik Chamberlain se je uredil, ko je pričakoval nekaj podobnega. Meni osebno se to ne zdi logično, ker le redkokdaj se zgodi, da če si večeraj nekoga prav pošteno nakresal, da bo on drugi dan tvoj zvesti in najboljši prijatelj.

Jugoslavija je postala to nenavadno leto popolnoma samostojna. V navskrižje je prišla s Kominformo in tako nima povolnih zvez ne z vzhodom ne z zapadom in je vsled tega zelo prizadeta povojna gospodarska obnova razrušene dežele. Zapadnjaki jo snubijo, da naj se spokori po zapadnjaško, poseben kar se tiče naravnih zakladov, v korist obnove zapadne Evrope; Kominforma v ruski sferi pa zahteva popolno udanost svojemu programu. Spor z zapadom nam je znan, spor z vzhodom je še precej zavil v temo. Ali je nacionalizem, ali kolektivizem vzrok nesporazuma? Kolektivizma ni mogoče vpeljati brez noč, posebno ne v hribovitih krajih Slovence in ostalih pogorjih Jugoslavije. Treba je deželo industrializirati, da se upošli ljudi iz krajev, kmetij, kjer se ne izplača obdelovati. Svica je gorata dežela in uspeva in ne vojskuje se. Vidno pa je, da kapitalizem ne bo mogel zaustaviti kolektivizma v gospodarskem pogledu. Se bo prej reformiral ali pa zrušil. Saj celo v bogati Ameriki mora sedaj napraviti vsak uposlen državljan po štiri mesece udarniškega dela za državo na leto. Temu ne rečemo udarniško delo, pač pa davki (taxes), kar pomeni, da imamo eno tretjino naše moči že kolektivirane. Povprečni državljan že več ne verjame in nima zaupanja v naše velike korporacije in njih dobičke, ker ne more kupiti tisto, kar producirajo, in ko bo enkrat še dobiček padel, bodo te korporacije postale gospodarske zadruge. Nekaj takega hoče vpeljati nova Jugoslavija, kar ni nič narobe, le prezgodnje je za nekatere.

Končno vsem, ki z mano hodite po svetu, srečno in zadovoljno novo leto!

Louisa Kaferle.

Graditev zadrugnih domov v tolminskem okraju

Tolmin.—Izmed 15 zadrugnih domov, ki jih nameravajo letos zgraditi v tolminskem okraju, so bili do sredi oktobra pod streho štiri: v Čezsoči, Žagi, Zadlasku in v Idriji pri Bači. V kratkem bosta pod streho tudi zadruga domova v Zatočini in v Kobaridu. Zadrugni dom v Zatočini bo še posebno lep in mogočen — zgrajen bo ves iz kamna. Že zdaj so vsačani ponosni nanj, pa tudi vsi člani sindikalnih podružnic iz Tolmina in Sv. Lucije, ki so ga pomagali graditi. Počasneje napreduje graditev zadrugskega doma v Kredu, Sužidu in Volčah, čeprav bodo v zadnjih dveh vaseh domove preuredili iz starih stavb in prezidali samo dvorano. Vendar bodo tudi tukaj spravili zadrugne domove že letos pod streho. Glavni vzrok za počasno graditve je bilo poleg nujnega poletnega dela nenačrtno delo.

Krivda, da ponekod graditev zadrugnih domov slabo napreduje, je zlasti v tem, da aktivisti niso znali ljudem razložiti pomena zadrugnih domov za našo vas in za dvig življenjskega standarda na vasi. Se večjo grajo pa zasluži malomarnost, ki je preprečila za letos graditev zadrugskega doma v Bovcu. Že zgodaj spomladi so tamkaž v navdušenjem sprejeli načrt za zadrugni dom, ki ga je izdelal domači tehnik, toda Projektivni zavod v Ljubljani je načrt ovrgel z navedbo, da iz urbanističnih razlogov ni primeren. Predložil je drug načrt, ki pa so ga Bovčani odklonili, ker se jim je zdel preskromen. Ta preprič z načrti uspeh tega pa je, da v Bovcu letos še ne bodo imeli zadrugskega doma.

O BAJESLOVNIH ŽIVALIH

Ljudska pravljica, ki pripoveduje o pošastnih zmajih, je verjetno nastala ob naključnih najdeninah pokamenih ostankov predpotopnih čudovišč.

Navadni nauk o živalstvu pravi, da naše zemlje je odkril veliko čudovišč in pošast, o katerih si najsmelejša človeška domišljija ni mogla napraviti niti približne predstave. Vendar pa so med temi čudovišči prajške živali, kojih vnanjost se za čudo ujema z našimi predstavami o predpotopnih zmajih. Raziskovalci so utemeljevali to okoliščino s tem, da so postavili teorijo o človeku, ki je bil v prvih časih svoje obstoja še sodobnik najposnejših vrst prazgodovinskih pošast. Kasnejša raziskovanja so dokazala nemožnost alične podmene, niso pa mogla mimo dejstva, da ljudske pravljice o zmajih čisto zločno niso rešile pošasti v glavnih podrobnostih močno podobne prazgodovinskim zavrijem. Zato so učenjaki postavili novo teorijo, česa da so si ljudje rekonstruirali zmaje iz njih preostankov, predvsem iz ogromnih okostij, na katero so naleptali pri raznih zemeljskih delih. Gotovo je tudi ta teorija precej neverjetna, zato bo stvar bržkone ta, da si je človek predstavil zmaje v povečani obliki onih živali, ki so mu najbolj tuje, ki jih najmanj pozna in ki mu še danes zaradi svoje mrzlokrvnosti vzbujajo odvrat in grozo. V to vrsto spadajo plazilci, kače in kuščarji, ki so res poznati potomci prazgodovinskih plazilcev-gorostavov. Samo po sebi umevno pa ne manjka tudi zastopnikov nazora, da je človeku strah pred gnusnimi čudovišči iz dobe davnih desetisoletij prešel v kri in narodi so se po izumrtju teh pošastij sanjali o njihovi nevarnosti in grozotnosti. V teh sanjah se je podzavestno prenašala predstava strahovitih spak od onega časa, ko so si narodi začeli pripovedovati prve bajke o krutih bojih z zmaji.

Predstave naših slovenskih pradedov o zmajih, kakor tudi bajke drugih narodov, temelje na bajeslovju antičnih ljudstev, dasi imajo čisto v velikih potezah čisto svojsko-narodno lice. Temelj vsem tem bajkam je vendar le vsem skupni motiv junakovega boja z zmajem, ki je simbol teme in ki drži ujeto devico, simbol svetlobe, toplote, pomladi, sreče in napredka. Ta motiv je v nešteti iznačih znan pri vseh narodih ter je iz pravega bajeslovja prešel v pravičanstvo v osebi junaka in viteza sv. Jurija. V tej zvezi je postal zmaj simbol satana in nečistih peklenjskih noči, zato se zelo pogosto predstavlja v podobi zmaja ali kače.

Razen predpotopnih zmajev pa je ljudska domišljija obložila z zagonetnostjo tudi druge živali, katerih vnanjost vzbuja človeku kakršni koli neprijetni občutki. Znano je, da je ponekod krastača simbol stare čaravnice, nedolžnega zelenca označuje ljudstvo za hudobno žival, ki zleze pod kožo in ga je treba izvečti z razbeljenimi železnimi kleščami. Koristni in ljubki netopir je posodil svoje kreljuti samemu hudiču in konjsko kopito je baje znak samega hudiča, kadar za svoja pogubonostna poba vzame nase človeško vnanjost. Takisto si prevzame samešni korzo bradico in roge, nekateri pravijo celo, da pomeketa.

S hudim preklestvom je obtožil človek kroglega muhojeda baziliska živečega v južnih delih naše celine. Po pripovedovanju se rodi iz jajca, ki ga je znesel sedem let stari petelin in ki ga izvali kača za zidom ali na gnojšču. Neko staro poročilo iz l. 1474. pripoveduje, da je v švicarskem Bazlu znesel take petelin jajce z očitnim nametom, da bi zaplodil zmaja. Zato ga je sodišče obodilo na smrt. Mestni krvnik ga je še tisto leto 4. avgusta obglavil ter ga nežgal na grmadi, obenem z dvema jajčecema, ki jih je našel v petelinovem jajčniku. Bazilisk ima res podobo majhnega zmaja, v severnih deželah pa se predstava o njem zelo izpreminja. Včasih ima orlov kljun, zmajave kreljuti in kuščarjev rep. Na trioglati glavici ima majhno kronico. Najbolj neverjeten je baje njegov močni pogled. Ako ga hoče ubiti, se mu moraš blizati z zrcalom. V njem vidi sebe in njegov pogled je že v ogledalu tako hud in srep, da ubije baziliska.

Druga bajeslovna žival je enoroč, ki pa je v vsakem oziru

prijaznejše bitje. Družino mu je težko določiti, ker ima konjsko telo s smečno zavihanim svinjskim repom, med očmi pa mu je zrasel velik črn rog. Tako ga opisuje grški potopisec Magastanes in v tej obliki je prišel tudi v naše bajeslovje. Enorog je samotar, ki se potika po gozdovih in sovraži vsako moško bitje. Ako pa na svojem potu naleti na drevico, si krotko položi glavo v naročje. Njegov rog v srednjem veku je veljal kot dragocen talisman in umetna obrt ga je čisto uporabljala kot okrasek knjig. Zmet rog je dajal učinkovito zdravilo za vsakovrstne bolezni. Kar je lažjih rogov prišlo v trgovino, seveda niso bili vzeti mitološki mu enorog, marveč znanemu ribaku narvalu.

Popolnoma drugega izvora pa je volkodlak, ki napada vasi, ugrablja deco in strahotno tuli v noč. Tu srečujemo najstarejši motiv o začaranem človeku. Se danes mnogi primitivni trdno verujejo v volkodlake. Neki nemški rokopa iz l. 1300 pripoveduje o vitezu, ki so mu vsili njegov grad in ga pregnali v gozd. Na bregu je nesrečnik od strahu zbuznel in se izpremenil v volkodlaka. Uganjal je razna grozodejstva, dokler ga ni zadel s sekuro neki drvar in mu odsekala nogo. Vitez je pri tem dobil zopet svojo človeško vnanjost in mirno umrl. Strah pred volkodlakom je prejšnje čase povzročal prave epidemije v napadu obepedenosti so si mnogi ljudje domisljali, da so volkovi in so v bližnosti počenjali razne zločine. Znanost je temu pojavu dala učeno grško ime likantropija (lykos = volk, anthropos = človek).

Ne da smo s tem izčrpali poglavje o bajeslovni bitiji omenjamo h koncu še bojno ptico Fenisa, ki pomeni prerodenje in obnovo. K nam je prišla ta vera iz starega Egipta preko Bizanca, saj je znano, da je bizantinska država imela bajeslovno ptico celo v svojem državnem grbu. Mit opisuje Fenisa kot ptico s škrlatnoredim perjem. Zvi pet sto let, naposled pa si zneslo grmado, jo zapeli in zapoje svojo osmrtno pesmico. Iz pepela stare ptice pa vznikne nova, ki se veselo zvrgloče dvigne v oblake, čez pet sto let pa točno ponovi način svoje smrti in svojega preporoda. V Mainzu so našli celo rokopa, v katerem pisec razlaga to prerodenje do najmanjših podrobnosti: "iz pepela se naslednji dan rodi črvicek, ki že čez tri dni dobi peruti, čez nadaljnje tri dni je go eden in se dvigne proti nebu".

V ptici Fenisu se odraža staro versko pravilo, ki sega od najstarejših časov človestva v današnje dobo. Vera v vstajenje in obnovo vsega življenja.

(P. D.)

NEDRŽAVLJANI IN NABORNI ZAKON

Kakor je v splošnem znano, so vsi tujerodni državljani, z malimi izjemami, v starosti od 18 do 26 let podvrženi vojaškemu vebanju in službovanju, kakor to določa tozadevni naborni zakon sprejet letos za vse prizadete letnike oz. mlade moške določenih let in bivačev v tej deželi. Oni, ki so letošnjega 30. avg. stari nad 18 in pod 26 let, so se morali registrirati v času od 30. avg. do 18. septembra. So pa še nekatere določbe glede tujerodnih nedržavljanov vojaških let, ki jih hočemo tukaj v kratkem podati:

Oni, ki pridejo v Zed. državo po registracijski periodi omejenih zgoraj, se morajo registrirati v teku 6 mesecev po njihovem prihodu v to deželo. Tisti pa, ki so sicer živeli tukaj, a se iz ene ali druge razloga niso mogli pravočasno registrirati, ker so bili morda začasno odsotni iz Zed. države, se morajo registrirati v teku pet dni po povrnitvi v deželo. Moški, rojeni na ali po 19. sept. 1930, se morajo registrirati tekom pet dni po dopolnitvi svojega 18. leta. V vseh slučajih naj se tujerodni nedržavljan vojaške starosti registrirajo pri najbližjem nabornem uradu.

Nekateri tujerodci, ki niso podali izjave, da nameravajo postati ameriški državljani, niso obvezani, da se registrirajo. Ti so sledeči: 1.) Tujerodci, ki so prišli semkaj začasno kot študentje in po tozadevnih naseljenjskih predpisih. Dokler vršijo svoje študije, ozir. zaoplačajo predpisom zakona, jih generalni pravdnik Zed. države ne obvezuje vojaško. 2.) Tujerodci, ki so prišli v to deželo na začasno delo po posredovanju ali z dovoljenjem pristojnih oblasti, niso vojaško obvezni, ako vrše delo ali službo, na podlagi katere so bili pripuščeni. 3.) Diplomatski zastopniki, uradniki in uslužbenci tujih držav ali pa javnih mednarodnih organizacij tudi niso vojaško obvezni, kakor ne člani nj-

NAROCNIKOM

Datum v oklepaju, na primer: (Dec. 31. 1948), poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je o tem datumem potekla naročnina. Ponovite to pravilo, da se vam list ne ustavi.

Kmetijske zadruge na Hrvaškem so ustanovile 320 zadrugnih posestev

Ljubljana.—Kmetijske zadruge na Hrvaškem se vedno bolj zavzemajo za pospeševanje kmetijstva. Večina zadrug je že ustanovila svoja zadrugna posestva. Doslej imajo 320 posestev, ki skupno merijo 35.000 hektarjev.

Zaradi pospeševanja živinoreje ustanavljajo plemenitno postajo. V zadnjih dneh so jih organizirale okoli 40 novih. Največ plemenitih postaj imajo čezmansk, donjemiholjski, grubišopoljski, valpovski in osiješki okraji. Razvoj živinoreje v Čazmi in Djurdjevcu kaže, da bodo zadruge gojile tako plemenito živino kakor živino za kol. Razen tega se bodo bavile z izdelovanjem raznih mlečnih in mesnih izdelkov.

V zadrugah lubuškega okraja je ustanovljenih 16 strojnih postaj.

Prisrki z miklavčarje, ki so jo pridelali Hani uniže krmarških delavcev CIO svojim otrokom v New Yorku.

Prisrki z miklavčarje, ki so jo pridelali Hani uniže krmarških delavcev CIO svojim otrokom v New Yorku.

MAVRICA

WANDA WASILEWSKA

iz rubrike prevoda VERA BRNČIĆ i MILE KLOPČIĆ

(Nadaljevanje)

—Čakajte... Eden, dva, tri... štirje. Seveda štirje! Zraven cerkve, na desno, je velika hiša. Prej je bil tam vaški sovjet, sedaj imajo tam štab... In ječo, kjer je sedaj pet talcev.

—Kje so še Nemci?
—V bližini trga so prav za prav v vsaki hiši. Tu ob robu vasi, kjer je moja hiša, jih je manj, a jih je tudi nekaj. Tudi pod lipami, ko greš iz vasi, imajo topove, toda ti so drugačni, manjši...

—Morda so protiletalski?
—Morda, kdo bi vedel... Kvišku so obrnjeni, tanki so...

—Lepo, lepo. Strojnič nisi videla?
—Seveda sem jih videla... Vse so na tisti strani vasi, če greš od tod naravnost, nato na levo. Tam so v hišah, v zidovih, izkopali luknje in v vsaki luknji je strojnica.

Rdečearmejec se je sklonil nad zemljišče in začrtaval vanj križce in kroge.

—Iz istih hiš so spodili ljudi, in zdaj sami gospodarijo v njih. Počakajte, koliko neki je takih hiš? Ena, tri, v petih hišah... Potem pa še v eni, ko greš od tod na trg...

—Koliko je Nemcev?

—Kako bi ti rekla... Odhajajo in prihajajo, samo tisti kapetan venomer čepi v vasi, odkar so prišli... Pravijo, da jih je kakih dve sto...

—Imajo stražarje?

—Eh, sem pa tja stopicajo—kakor tisti pred mojo hišo. Sicer pa, ponoči se boje, daleč nikamor ne gredo, in vselej po dva. Podnevi so bolj pogumni, ponoči pa jih je strah, čeprav je ukazano, da ne sme noben domačin iz hiše, čim se zmrza. Čim koga zagledajo, streljajo, niti ne vprašajo, kdo je...

—So po poti kakšni mostički?

—Mostički? Ne-e... Čisto navadna cesta...

—Je kaj gozda?

—Gozdov pri nas ni. Edina drevesa so v vrtovih, pa se ta so ti lopovi pokurili. Radi imajo toplo. Onstran trga, ob cesti, je še nekaj tip. Gozda pa ni nikjer, daleč naokoli je golo polje. V globeli raste samo grmovje. Z drvmi je križ, z gnojem kurimo.

Nemno se je ozrla.

—Kaj pa je?

—Rajši akočim pogledat, če se ni stražar zmišlil stopiti na dvorišče.—Tiho je stopila ven in prisluhnila.

Veter je turobno ječal, tulil je v globeli, šušljaj s alamo na strehi. Ko pa je za trenutek utihnil, je bilo slišati enakomerne korake stražarja, škripanje snega pod njegovimi škornji. Fedosja se je vrnila.

—Nič ni, še vedno hodi sem ter tja...

Rdečearmejec so zlagali zemljišč.

—No, zdaj moramo na pot. Hvala, mati.

—Čemu se mi zahvaljujete? Tudi moj Vasja je bil v rdeči armadi. Tu pri vasi je padel.

Svetilka je ugasnila.

—Kdaj naj vas pričakujemo?

—Bomo že videli... Kakor se bo komandant odločil, kakor se nam bo posrečilo...

—Kaj se vam ne bi posrečilo! Samo pohitite, čas je že... mesec dni vas že čakamo, oči smo izgubili od gledanja...

—To ni tako lahko, mati...

—Vem, da ni lahko, a tudi nam ni lahko. Potrudite se, fantje, lotite se stvari, kakor se spodobi...

Nenadoma se je domislila še nečesa.

—Počakajte! Še nekaj imam...

—Kaj pa?

—V moji hiši je njihov glavni komandant ali kaj... In nikogar ni, samo stražar stoji pred hišo. Spi ko ubit s svojo deklinjo. Stražarja lahko pobijete, če pa nečete, vas bom potihem spravila v hišo skozi streho. Ujame ga ko v misnici.

—Dajmo, fantje...

—Čakaj malo. Stvar je treba premisliti.

—Kaj je treba tu premisljevati. Zgrabi lopo-

va za vrat, pa konec!

—A, seveda... Neumnost narediti je lahko! Dobro, pobijete ga, kaj pa potem? Zjutraj bodo zagnali vik in krik, sporočili bodo v štab, pa jih prihrum semkaj, da jim ne bomo kos...

—Nemara imaš prav...

—To bi bila lepa izvidnica! Zdjaj so mirni ko v nebesih, saj sam vidiš, da kapetana straži en sam stražar. Če jih pa prestrašiš, pokvariš vse.

—Joj, pa bi le rad privlekel frica!

—Počakaj, drugič. Zdjaj pa potihem domov.

—Kje ste pa doma?—je radovedno vprašala Fedosja.

—Tako pač pravimo, mati. Doma smo daleč, v vojni pa je naš dom naša četa. Rajši nam pokaži pot. Ko smo šli sem, smo skoraj utonili v snegu...

—Pokažem vam. Tu naravnost v globel, nato pa ob reki, vedno ob reki. Samo pazite, tam ležijo naši nepokopani. Od tam pa vas bo reka že pripeljala v polje, tam sta vasi Ohabi in Zelenci, samo tam so tudi Nemci.

—To vemo. Glavno je, da tu ne trčimo obnje.

—Pojdite mirno, samo pred mojo hišo je stražar, sicer ni nikogar. Pojdite tiho, kakor hitro pa veter utihne, se ustavite, sicer bo sneg zaškril, pa vas bo fric slišal.

Tri sklonjene sence so ji sledile in se ustavljale vsakokrat, ko se je ustavila ona.

—Tu je globel, kar spustite se tu naravnost, samo počasi, polzko je.

—Na svidenje, mati. Hvala za vse. Dobro srce imaš.

—Zdravo, fantje. Samo pohitite, pohitite...

—Se bomo potrudili! Pojdi zdaj domov, mraz je!

—Nič ne de, vajena sem.

Fedosja je stala na robu globeli in gledala navzdol. Hitro so se premikali po snegu in vedno teže ji je bilo razločiti na belem snegu njihove postave v belih plaščih. Končno so se razblinili v temo, izgubili so se v nočni temi in snežnem meteu, ki je divjal nad zemljo. Izginili so, kakor da so bili le privid. Fedosja je stopala proti domu, počasi, korak za korakom. Zdelo se ji je, da je za en sam trenutek ubežala iz ječe, in sam trenutek zadnjala svobodno iz polnih prsi, sedaj se pa prostovoljno vrača v okove. Sovražno je gledala temne obrise svoje hiše, kjer je spal Nemec s svojo ljubico, kamor je morala iti, da bo poslušala njegovo nagnusno smrčanje.

Da, še vedno je smrčal in piskal skozi nos, njegova deklina pa je v sanjah nekaj mrmrala. Fedosja se je nasmešnila z maščevalnim veseljem: kmalu pride vajina zadnja ura. Kmalu pridejo rdečearmejeci, stopili bodo naravnost v sobo in te potegnili izpod pernice.

Ali bo ona, Fedosja, slišala, kako se plazijo, ali pa se bo zbudila šele takrat, ko bodo stopili v hišo? Toda ne, dobro je vedela, da ne bo zapala, da zdaj ne bo spala, dokler ne pridejo, dokler ne osvobodijo vasi.

Sneg je škripal pod stražarjevimi škornji. Werner je smrčal. Vse je bilo prav tako, kakor včeraj in predvčeršnjim. In vendar je bilo drugače. Prvič po enem mesecu, prvič, odkar je padel Vasja, je začutila v srcu veselje. Veselje je žarelo, svetlo, grelo in se dvigalo kvišku kakor plamen. Fedosja je tiščala roko na usta, da ne bi zavpila vsemu svetu od neizrečene radosti. In ona edina ve, sicer nihče, nihče v vsej vasi. Le ona ve, da zdaj lahko čakajo drugače, kakor so čakali doslej: z ogromno vero, toda brez določene roka. Zdjaj lahko šteje dneve do njihovega prihoda. Danes, jutri, pojutrišnjem? Koliko časa morajo hoditi oni trije, da pripeljejo svojo enoto? In koliko časa potrebuje njihova enota, da se prebije do vasi? Dan, dva, tri? Vedela je, čutila je, da ne bo trajalo več ko tri dni. Ne more se vendar zgoditi kaj tako bedastega in okrutnega, da bi pet talcev v komandaturi izgubilo življenje.

(Dolje prihodaj!)

sednika pa je, če bi ne pil, kakor nalašč: trd je in nepopustljiv. Zmrlaj ga je tako, smejal se bo in gnel dalje svojo in nikomur ne zameri. Reakcionarjem je nekoč, ko smo mislili, da ga bodo spodnesli, kar v obraz vrgel mirno: Tudi reakcionarjem je treba dati besedo in jih poslušati, ker bodo sicer rekli, da je pri nas diktatura. Naj pove svoje, mi bomo pa po svoje delali. Ker jih mirno poslušam in se ne prepričam z njimi, ga celo pošiljamo v pri politvah si markateri premisli in da krogišč zanj.

Tako smo torej zdaj čakali v prepričanju, da bomo skupaj pokopali naš dom in tako nakopali smrti ne samo pred okrajem, temveč pred vso Slovenijo in nemara še pred vso Jugoslavijo.

Ali kakor smo mi obračali narobe in je predsednik še pomagaj z neferdnostjo, da so že začeli od zadaj vzklikati: Ne doma, ne doma! — tako so se tokrat spet izkazali naši mladinci. Naš Peter je stopil na oder in je dejal:

—Ker smo že zadnjič sklenili,

da bomo pozidali zadrudni dom, bomo danes samo s tekmovalnjem dočeli, koliko bo oseba za osebo dala prostovoljnih ur ali gospodarji voznin. Jaz se prikladam prvi za tri sto petdeset ur! Dalje, mladinci!

O Jezus, sem takrat vzdihnil. Tri sto petdeset ur mi bo ukradel pri gospodarstvu. Jaz pa že ne vem, kako bi zmogli vse delo. Saj nisem velik kmet, a smo smo trije pri delu, ker je mati vedno boleha.

Vendar se nisem mogel dolgo ukvarjati s tem, niti da bi iskal oddiha v presenečenju, zakaj že se je oglasila Micka, ki se je priklasila za prav toliko ur. Zdjaj že niti nisem bil več presenečen, samo z rokami sem še zamahnil, rekoč si pri sebi: Delal bo pa vrag!

Medtem, ko sem jaz tako razmišljal in si govoril to in ono iz jeze in negodovanja, so jo mladinci že rezali dalje in izlicitali mnogo prostovoljnih delovnih ur, da si oni iz Marijine družbe že niso upali razgrajati, čeprav se za delo še niso priklasili. Da bi pa ne bilo videti, kako so se dogovorili ali iz kakšnega drugega razloga, so se nazadnje hoče noče priklasili za delo. Tembolj, ker jih je Peter polmensko spraševal in vprašal, zakaj niso čedo sodelovati. Nekdo je sicer rekel: Mi ne potrebujemo nika-

kega doma, a ko ga je Peter vprašal, če ne potrebuje kuiture, če ne potrebuje znanja, je še ta obmolnil. Saj je vendar jasno: če si še tak reakcionar, ne moreš reči, da znanja ne potrebuješ. Ostala jih je samo peščica, ki so rekli, da si morajo premisliti. Pa so jim mladinci odgovorili, naj si torej le premislijo.

Zdjaj pa je prišla vrsta na nas, starejše. To je bilo že vsem jasno, da dom na ta način v Razpotih bo, ker mladina ne bo popustila. In res, od starih in še tako zagriženih nihče ni rekel več, da noče doma. Nekateri so, videli, da je vrsta na nas, začeli zapuščati sobo in zdaj je nastala kar luknja. Mi pa, ki sicer vedno poprimemo za stvar, če je treba, nismo mogli izmakniti pet.

Ko so nas torej vprašali, kdo se prikladi prvi in za koliko ur, smo vsi lepo molčali. Kje pa utegneš! Samo grenko smo se nasmičali in čakali, da bi že bilo konec. Ali zmotili smo se, če smo mislili, da nas bodo pustili pri miru. Peter je začel kar pri meni, rekoč:

—Bodo pa naš oče povedali, za koliko ur se obvežejo in koliko voznin.

Figó se bom obvezal, sem že hotel reči na glas, a še pravočasno zapri usta in zadržal jezik. Pač pa sem dejal: "Kakor da ni že preveč vajinih sedem sto ur! Kdo bo pa doma delal?"

"Doma bomo že opravili, ne bojte se!" mi je odvrnila smrk-lja Micka.

"Že vem kako!" sem odvrnil.

"Ali ne delava?" je vprašala. Na to sem molčal, ker lagal ne bom, ko res delata.

"Pa vam zapišem deset voznin!" je rekel Peter. Skoraj sem prebledel. Ne toliko zaradi voznin, kolikor bolj od jeze, ker so me tako ujeli. Tudi zdaj sem se že hotel upreti in še katero hudo izreči svojima otrokoma vprico vasi. Pravočasno pa sem se zadržal, ker ne gre, da bi se ne sestanku prepričali stari in otroci. Konec koncev pa sem si mislil, zdaj naj še mi izmakne in bomo tako lepo pomagali našim zabavljacem in reakcionarjem. In nazadnje: dom mo-

ra biti v Razpotih, to je gotovo, ker zadnja vas na svetu nočemo biti. Kdo ga bo torej delal, če ne mi? Pa sem tako, ko sem se nekoliko pomiril in malo premislil, dejal:

"Če si že začel pisati, jih pa zapiši petnajst! Me ne bo vzele!"

"Na?" je rekel pobalin prešerno. "Saj sem vedel, da nas oče ne bodo pustili na cedilo. Kdo se bo še priklasil, možje Razpotčani?"

Ker sem se jaz, se je tudi so-

sed Miha za enako število, a za nama pa drugi. Le nekateri so se izmaknili, rekoč, da si morajo premisliti. Morda so še upali, da iz vsega ne bo nič. Ali stvar je bila s tem vendarle že rešena: ni bilo mogoče dvomiti, da v Razpotih ne bi začeli graditi zadrudnega doma.

2. Kako smo se borili za prostor

Vendar ni treba misliti, da smo kar na vrat na nos tekli zidati dom. Mi starejši smo dobro videli vse težave in zapreke, ki se nam bodo postavile nasproti. Bili smo si kar hitro pa jasnem, kje bomo opeko delali. Imamo občinsko gmajno, kjer je zemlja ilovnata, pa smo možje kaj rekli: Tu bo dobra opeka. Zato pa smo mladinci povedali: Če hočemo še letos zidati, moramo nakopati zemljo. Ni, da bi človek kar kopal in že delal opeko. Zemlja mora stati vso zimo preko-pana. Mi smo pa že konec februarja. — Ubogali so nas in že v ponedeljek zbornali vse na kopanje zemlje. Peter in Micka sta šla po Razpotih in šli so drugi, od hiše do hiše. Ljudje so nekaj kimali: niso si upali od-povedati, obljubiti pa v pravo hoteli niso, češ če bi se le kako zavleklo in preložilo. In res se zjutraj ni nihče zganil: pred pi-sarno ni bilo nikogar, na cestah ni bilo nikogar, ljudje so čakali. Tedaj vsa rekla s sosedom:

—Če pa je taka in če smo že začeli s tem delom, ga pustili ne bomo. Pa pojdiva sama! Vzela sva motike, lopate, krampe, kar bi pač potrebovala za delo, nabasala sva si mehurje z doma-čim tobakom, vtaknil sem kos kruha v žep, če bi se zavleklo čez poldan, in že sva šla.

Lahko bi šla po vrtovih, ker imamo tam bližnjico, vendar sva jo nakljub vsem mahnila okoli po cesti. In bilo je prav tako: kakor so naju ljudje videli z o-rodjem, že so se tudi sami odlo-čili in se trgali od doma. Rekla nisva nalašč nikomur prav nič, samo da bi videla, kako bo z nji-mi.

Še ni minilo pol ure, že so vre-li z vseh strani iz Razpotov kar po bližnjicah, ker zdaj nihče ni hotel biti zadnji. Zakaj že so ta-ki počasi našli našo Razpotčani po svoji navadi klicali: "Jutri bi prišel kopat, jutri!" Drugim pa zopet, češ da se ne morejo od-trgati ženi s krila in še mnogo hujših po naši razpotski navadi, ki ni, da bi jih zapisal, ker so preveč kosmate.

Ko smo že tako bili skupaj, nas tudi ni bilo treba priganjati k delu. V tem pogledu so naši Razpotčani, če si le hočejo plju-niti v roke, najboljši težaki: de-lajo, da jih je veselje gledati. Mladinci so se gnali, da bi nas vzpodbujali, dekleta, ker bi jih bilo sram; tem bolj ker dekle se mora pokazati pri delu, če naj računa na to, da pojde kam za snaho. Ni večje sramote za mla-do dekle kot lenoba in zanikr-nost. Ko pa so se dekleta tako gnale že zaradi svojega dobrega imena, so priganjale tudi fante, norčujoč se iz lenih. Fantje so se razmestili kar med nje, da so

jim lahko nagajali, nekateri pa po naši razpotski navadi tudi skušali ščipati in še kakšne dru-ge stvari, katerih tudi ne bom zapisal. No, taki smo bili nekoč tudi mi, nekateri bolj, drugi manj. Minilo je nam, pa še tu di njim.

Seveda so tudi nas skušali pri-ganjati kakor mladinci tako de-kletka in fantje. A kaj boš staro kost. Ne rečem, nekaj časa že vzdržiš, tekmoval pa z njimi ne bo nihče od nas. Samo stari Lo-boda, ki mu je že sedemdeset let, se je spustil v to dirko z mla-dimi: cele tri ure je gnal in mo-ram reči, nam starijem je rešil čast, sebi pa zaslužil, da ga lahko imamo za prvega v Razpotih, kar se tiče dela. Je pa možak tudi čil, da ga ne najdeš zlepa daleč okoli. Hodec, ki mu ga ni para: ves dan bo šel in ne bo truden. A še tudi teče. Pravijo otroci, ki ga ne poznajo, pa mu kdaj pa kdaj nagajajo, zlasti po-leti, ko pase, da pusti krave, ste-če za njimi in že jih ima. Jedec je pa tudi, da ga ne spraviš zle-pa od mize, dokler je še kaj v skledi, pa še potem vzdihne, ka-kor da mu je žal, ker ni več. Sa-mo da se mu te vrline sprevra-čajo v napake, ko gre za ženske. A tudi v politiki ni učen. Mora-mo ga vleči za sabo, pa še to ga potegnemo šele, ko že naklati cel kup neumnosti.

Tako smo se torej lotili kopa-nja zemlje za opeko in smo po-poldne že bili gotovi. Fantje in dekleta so celo prepevali, še bolj pa, ko smo se vračali v Razpote. Tudi mladinci so peli. Mi stari pa smo zadaj kadili in modrova-li. Moram reči, nihče ni bil ne-jevoljen, ker je šel delat, temveč smo že kar govorili, kako to, ka-ko ono s tem domom, kakor bi zidali vsak svojo lastno hišo. Vsakdo je imel kako pripombo in tudi vsakdo kak nasvet. Celo taki so kaj dodali, ki vem, da bi imeli vse rajši kakor zadrudni dom.

Tokrat se nam je v tem raz-govoru postavilo tudi vprašanje, kje pozidati ta dom.

Imamo nekaj starega občinske-ga sveta, ki so ga nekateri ho-teli razdeliti pri agrarni reformi. Vendar smo takrat odrekli, češ da s tem ne bomo revščine v Razpotih rešili, ker je te zemlje premalo; naši možje na vladi nam govorijo o tovarnah in po-trebah delavcev in je bolje, da tisti, ki na vasi ne more živeti, gre v tovarno. Doma samo hira, pri tem ni ne kmet ne delavec. Tako smo takrat tiste krpe ohrani-li. Vendar nam, ko smo zdaj načeli razgovor o njih, niso mo-gle koristiti: razen ene so bile vse zunaj vasi, po vrhu pa sveč močvirne. A tudi krpa v vasi ni bila za zidanje, pa še povrhu od rok, v stranski ulici. To pa smo vsi rekli: dom mora biti sredi vasi, ni svinjak, da bi ga kam skrivali. Zato so nekateri bili mnenja, da bi ga sezidali pred šolo. Tam je še kaj prime-ren prostor. Toda s tem bi za-krili šolo, česar pa tudi nečemo. Ker če že zidamo, naj imajo na-ši Razpoti spodobno lice.

Meni je že takrat prišel na

misel prostor sredi vasi, ob sami cerkvi. Tam je najlepši razgled na vse strani. Tudi močvirno ni, saj so tam same dobre njive. Toda svet je kmečki in še nekaj takih je vmes, ki že o domu ne morejo niti slišati, kaj šele, da bi odstopili svojjo zemljo za dom.

Te svoje misli takrat nisem sprožil. Bili smo namreč že v vasi in smo se posvajali drug od drugega, segajoč si po naši navadi v roke. In lačni smo bili vsi, pa je človeka vleko domov.

"Vidite, pa imamo zemljo na-kopano," mi je rekel doma Pe-ter, ko smo sedeli k mizi. "Vi pa, da ne gre in ne gre!"

"Zemljo," sem mu odvrnil in se nasmešnil. "Saj ne bo iz zemlje. Kje je še opeka! Kje je vse drugo: les, cement, apno, že-lezo, kamen, pesek. In ko bo že vse to tu, te vprašam, kje ga bomo postavili, to mi povej, ki si tako moder. V grapi menda ne."

Nalašč sem mu prinesel to, da bi videl, ali so sploh že kaj raz-mislili, ali pa je pri njih vse to tako lahko, kar bo pa bo.

"V grapi ne," je odvrnil Peter, "pač pa tu na kmečkem, ker mora biti dom na sredi vasi in tudi na lepem kraju."

"Ga menda ne bomo skrivali, ne?" je dodala Micka in me po-gledala.

"Pes bo dal tisto zemljo," sem rekel, "kmetje že ne. Najboljša zemlja je tam! Si nori?"

Tudi sami imamo tam en o-gon, ker so tam njive zelo ozke. Moram priznati, da mi ni bilo vseeno, ko sem že sam mislil, da se nam bo dom tja vsiljeval že zaradi lepe lege. Vendar sem potlačil v sebi take misli, da bi se namreč jaz prvi in najbolj upiral. Je že tako: če padeš v kako stvar, jo moraš peljati da-lje, pa četudi ti kolo gre čez sto-palo in boli. Ni, da bi zaradi tega pustili voz zdrkniti nazaj v jarek! In je tako, da nam te naše stvari, če nisi nagel, včasih stopajo kar vsem na prste.

"Ali se boste vi upirali?" je rekel Peter in me pogledal.

(Konec prihodnjic.)

"PROLETAREC"
Socialistično-delavski tednik
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze
in Prosvetne matice. Pisan v
slovenskem in angleškem jeziku.
Cena 60 en. opla. \$1.75 en. pol.
\$1 na štiri leta.

NAROČITE SI GA!

Naslov:

PROLETAREC

2301 South Lawndale Avenue

CHICAGO 23, ILL.

Prispevajte

v obrambni sklad!

Vsi darovi za obrambo Enako-pravnosti. Prosvete in Proletar-ca naj se pošiljajo na naslov:

John Pollock, 24485 Lakeland

Bld., Euclid 23, Ohio, Br.

Pollock je blagajnik obrambne-ga sklada.

V Prosveti so dnevne svetov-ne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

"PROSVETA"

2857 S. Lawndale Ave.

CENE LISTU SO:

Za Zdrst. drave in Kanado \$8.00	Za Chicago in okolico je \$8.50
1 tednik in 6.00	1 tednik in 6.30
2 tednika in 5.80	2 tednika in 7.10
3 tednike in 4.40	3 tednike in 5.90
4 tednike in 3.20	4 tednike in 4.70
5 tednikov in 2.00	5 tednikov in 3.50

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.20

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plinu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Prišteti se sme le one člane iz družine, ki to dovolijo in ki žive ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prišteti, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tišti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravnistično listu, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravnistvo znižati datum za to vsoto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2857 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Prilazeno pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime Čl. druživa št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slededih članov moje družine:

2) Čl. druživa št.

3) Čl. druživa št.

4) Čl. druživa št.

5) Čl. druživa št.

Mesto Družva

Nov naročnik Star naročnik

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!

KAKO SMO GRADILI NAŠ DOM

Miško Kranjec

(Nadaljevanje)